

Goed bezochte studiedag eikenprocessierups bezorgt boombeheerder munitie

‘EPR-waarschuwingslint om bomen knopen is niet slim’

Vakblad **Boomzorg** was vorig jaar oktober aanwezig bij de studiedag eikenprocessierups in het **Inspyrium te Cuijk**, een dag georganiseerd door de **Nationale Bomenbank in samenwerking met Terra Nostra en boomkwekerij Ebben**. De studiedag was uitsluitend toegankelijk voor boombeheerders en andere gemeentelijke groenmedewerkers. Het was een informatieve dag, boordevol lezingen en kennissessies om beheerders van munitie te voorzien in de strijd tegen de jeukrups. In verband met deze studiedag verscheen zelfs een speciale EPR-editie van **Boomzorg**.

Auteur: Willemijn van Iersel

Mister EPR, Henry Kuppen – zich bewust van zijn bijnaam – opent de dag met de woorden: ‘Sommige mensen krijgen al jeuk als ze me zien.’ Maar al gauw zijn de grapjes voorbij, want de zomer van 2019 was alles behalve grappig. Kuppen: ‘We hebben nog nooit zo’n seizoen gezien; het is idioot. Er komt nu veel informatie los rondom de eikenprocessierups en wij willen beheerders munitie geven.’

Rupsenweetjes

Kuppen gaat door met wat wetenswaardigheden over de eikenprocessierups en de bestrijding ervan. Zo is bij het gebruik van nematoden gemiddeld een afname van 65 procent merkbaar na twee behandelingen. Verder is voor het gebruik van Xentari een bladontwikkeling van meer dan 40 procent nodig en is de gemiddelde afname na een behandeling hiermee zo’n 90 procent. Daarnaast moet je niet de vergissing maken om te denken dat de rupsen vanzelf doodgaan als de eiken pas laat blad krijgen; de ‘rotzakken’ zitten gewoon in de knoppen te eten.

Vanaf larvaal stadium 4 is spuiten geen optie meer. Vanaf dat moment zijn de brandharen actief. Door te spuiten zorg je voor luchtdrukverplaatsing, waardoor brandharen juist ver-

spreid kunnen worden, wat de overlast alleen maar zou doen toenemen. Verder is het branden van rupsen en nesten volgens Kuppen ook een zeer slecht idee. Hij verwijst hierbij naar de inmiddels beroemde Attie uit Enschede die met haar verfblander de rups te lijf ging onder het mom van recht op zelfbescherming.

Verder heeft wind uiteraard invloed op de overlast. Zo onthulden de recente stormen Ciara en Dennis ook weer diverse oude eikenprocessierupsennesten, die een gevaar opleverden voor onder andere huisdieren en groenmedewerkers. Kuppen benadrukt dat de eikenprocessierups echt een duidelijke voorkeur voor eiken heeft. De rups is weleens te vinden op een andere boomsoort, maar zal zijn eipakket nooit afzetten op een ander boomgeslacht dan eik.

Onrustige rupsen

Het is opmerkelijk dat de eikenprocessierups de laatste twee jaren ander gedrag vertoont dan we van hem gewend zijn. Zo zijn de rupsen in stadium L4 veel onrustiger. Ze lopen over de bomen en maken grondnesten. Naar dit gedrag wordt momenteel onderzoek gedaan door het kenniscentrum eikenprocessierups, maar het ontbreekt aan structurele middelen om dit uit-

voerig te kunnen opnemen.

Kuppen vraagt de zaal of de overlast is verdergerd door de excessieve media-aandacht. De meningen in de zaal verschillen. Zo meent iemand dat de media-aandacht ook zorgt voor kansen, extra budget en waardering voor het werk van boombeheerders. Iemand anders meent dat de media-aandacht de overlast zeker heeft vergroot: 'Ieder bultje, het geringste beetje jeuk is direct de schuld van de eikenprocessierups.' Volgens Kuppen ligt het niet aan de media. 'Alle cijfers laten zien dat de plaagdruk in 2019 ook werkelijk hoger lag. Je kunt de media niet van alles de schuld geven.'

Heilige graal

Kuppen daagt de mensen in de zaal uit om kritisch naar hun eigen bomenbestand te kijken en dit waar mogelijk passief en actief om te vormen. Dat kan namelijk ook zeer verlichtend werken voor de plaagdruk. Kuppen sluit af met de opmerking: 'Als u hier bent om de heilige graal tegen de eikenprocessierups te vinden, moet ik u teleurstellen; die zult u hier niet vinden. Er is een complex aan maatregelen nodig. Helaas zijn wij opgevoed met effecten op de korte termijn, zoals spuiten en zuigen. We moeten overstappen op langetermijndenken; daar liggen nog veel kansen. Dan kunnen we weer veilig gebruikmaken van de openbare ruimte. Want,' zo zegt Kuppen, 'zelfs strontvliegen prederen op de eikenprocessierups.'

Goede communicatie is pleister op de wonde

Na Henry Kuppen komt Marije Wesselius, beleidsadviseur groen van de gemeente Ede, aan het woord. Zij bespreekt het belang van goede communicatie met bewoners rondom de eikenprocessierups. Als bewoners zich niet gehoord voelen, kan dit de overlast gevoels-

matig verergeren; de frustratie neemt snel toe en het begrip alleen maar af. In Ede zijn in 2019 enkele pijnpunten waargenomen. Zo duurde het veel te lang voordat een melding van een bewoner zichtbaar was op de EPR-kaart. Dit kwam door de vele schakels die ertussen zaten, maar voor bewoners leek het alsof er niets mee werd gedaan. Intussen werd de melding van persoon op persoon doorgegeven. Burgers belden dan meerdere malen terug, steeds geërgerder, met het gevoel dat niemand naar hen luisterde. Verder vertelt Wesselius dat Ede niet meer spuit met Xentari, maar vernevelt met een biologisch bestrijdingsmiddel, omdat dit een positievere indruk maakt op bewoners.

Geïntegreerd management EPR-beheerplan

Het plenaire deel wordt vervolgd met een lezing van Gijs-Jan Roos en Jeroen Hendriks van de Nationale Bomenbank over het geïntegreerd managen van de eikenprocessierups. Een rups geïntegreerd managen, hoe werkt dat precies? De Nationale Bomenbank heeft hiervoor een systeem, waarmee het bedrijf zelfs garantie geeft op het beheerplan. Roos

valt met de deur in huis: 'EPR-meldingen zeggen niet per se iets over data, maar meer over gezeik. Gebruik dus je data; anticipeer daarop en ga niet alleen af op meldingen.' Verder raden de heren van de Nationale Bomenbank af om EPR-lint om bomen te knopen. In plaats daarvan moet je met een punaise een stuk lint in de boom duwen. Op deze manier komen de medewerkers die de linten ophangen zo min mogelijk met de boom in aanraking. Roos: 'Ik heb meerdere malen gezien dat een groenmedewerker in een T-shirtje met korte mouwen rustig een hele eikenlaan af gaat met lint. Hij knuffelt letterlijk iedere boom. Dat is toch niet uit te leggen?'

Hierop komt vanuit de zaal een vraag van Ronald Loch, boombeheerder bij de gemeente Rotterdam. 'Hoe stoppen we de EPR-cowboys en -girls? Ik heb het afgelopen jaar ploegen op non-actief moeten zetten.'

Tot slot komt in het plenaire gedeelte Gertjan Dieters van de gemeente Westerveld aan het woord, de gemeente van het succesverhaal

'Veel media-aandacht is niet alleen negatief. Je kunt het ook in je voordeel gebruiken'

Peter van Riel

Gemeente Zoetermeer

'Wij spuiten niet meer met Xentari, maar vernevelen met een biologisch bestrijdingsmiddel'

'Wij gebruiken telefoondata om prioriteit te geven aan bepaalde gebieden. Waar veel activiteit is, komen veel mensen. Ook gebruiken wij de kaart van de strooi-routes. Verder zetten we soms gewoon gebieden af en manen mensen tot geduld. Kinderdagverblijven roepen vaak het hardst, maar ook zij moeten bij ons achter aansluiten'

Ronald Loch

Gemeente Rotterdam

van Wapserveen. Hier vond vanaf 2016 een pilot plaats om de plaagdruk van de eikenprocessierups te verminderen. Dat gebeurde door natuurlijke vijanden te stimuleren en te vermeerderen door vergroting van de biodiversiteit. Het verslag van deze pilot laat een verbluffende reductie zien in slechts twee jaar tijd. Dieters schat dat het hele project zo'n 10.000 euro heeft gekost. Het draaibroek hier van is voor iedereen in te zien via de website van Boomzorg en van de gemeente. Het succes had ook een keerzijde. Dieters kreeg ook boze telefoontjes van burgers die zeiden: 'Ik zie op RTL dat de EPR-bestrijding hier zo succesvol is, maar mijn zoon zit helemaal onder de bulten!' Dit verhaal bewijst dat de plaagdruk sterk verminderd kan worden, maar de overlast blijft.

Feromoonvallen

Wetenschappelijk medewerker Wendy Batenburg van Terra Nostra geeft uitleg over de beleidskaders en de inzet van feromoonvallen. Ze geeft hierbij aan dat iedere organisatie zijn eigen contactpersoon en coördinator voor de eikenprocessierups moet benoemen; deze personen zijn de spil in een organisatie. Daarbij

pleit ze voor eenduidige registratie van de eikenprocessierups, zodat verkregen data ook gebruikt kunnen worden voor de analyse van spuitresultaten en plaagdrukopbouw. Met het feromoonvallenonderzoek wordt extra informatie verkregen, ook uit gebieden die niet bij de boomeigenaar in beheer zijn. Zeker bij langjarig gebruik van de vallen kunnen hiermee trends worden vastgesteld. Hierbij maakt Batenburg de nuancering dat feromoonvalvangsten geen een-op-eenvertaling van de plaagdruk zijn. Er zijn ook andere invloeden, zoals bestrijding en de mogelijkheid van een diapauze. Batenburg geeft inzicht in het geïntegreerd managen van de eikenprocessierups. Op basis van de werkelijke plaagdruk en de potentie tot verspreiding worden voorspellingen voor het volgende seizoen gedaan. In relatie tot het overlastrisico conform de risicozonering vanuit de leidraad, worden vooraf specifieke maatregelen vastgelegd. Daarbij moet men zich bewust zijn van de verantwoordelijkheid voor ongewenste effecten op andere organismen dan de eikenprocessierups. De voorgestelde maatregelen variëren van preventief spuiten met BT's of nematoden tot curatief verwijderen van nesten

of alleen maar informeren. Het vastleggen van alle verkregen inspectiedata vormt het hart van geïntegreerd management. Daarbij wordt het opzetten van duurzame maatregelen, zoals het stimuleren van natuurlijke vijanden, gezien als een uitermate geschikt middel voor burgerparticipatie.

Informatiemarkt

Verder is er op de studiedag nog een informatiemarkt, waar diverse bedrijven ideeën mogen pitchen. Een daarvan is JUB Holland met zijn speciale bloembollenassortiment voor de eikenprocessierups. Dit is een mengsel dat is verfijnd na vier jaar monitoren door onder andere Sylvia Hellingman. Je kunt tegenwoordig niet alleen een mengsel kopen bij een bollenbedrijf, maar zelfs een heel 'beeld', door middel van het concept Bonte Berm. In dit concept worden de krachten van een-, twee- en meerjarige inheemse zadenmengsels gebundeld in een op maat samengesteld bloembollenmengsel. Poel Bosbouw staat op de informatiemarkt met een zeer belangrijke taak: voorlichting over hoe we onze bestrijders zo goed mogelijk kunnen beschermen, want jezelf bescher-

Fotocredit Rene Post

Marije Wesselius

Jolanda Wijsmuller

‘EPR-meldingen zeggen niet per se iets over data, maar meer over gezeik’

men tegen onzichtbare brandharen is lastig. Daarnaast geeft Bayer voorlichting over Xentari: op welke niet-doelorganismen zijn effecten te verwachten? Terra Nostra laat een digitaal monitoring- en beheersysteem voor EPR zien, en ook de Vlinderstichting is van de partij om te wijzen op de schadelijke effecten op de vlinderstand. Daarnaast is er op de informatiemarkt nog voorlichting van enkele andere bedrijven die gelinkt zijn aan de eikenprocessierups.

Rondleiding over kwekerij

Synchroon aan de informatiemarkt neemt Toon Ebben de bezoekers van de studiedag mee in zijn befaamde Amerikaanse schoolbus voor een rit over de kwekerij. In de strijd tegen de eikenprocessierups is het volgens de bijgewerkte leidraad eikenprocessierups van belang om het monotone eikenbestand van veel Nederlandse gemeentes om te vormen. Het is raadzaam om te kiezen voor de 10-20-30-diversiteitsrichtlijn van Santamour (Santamour 1990): maximaal 10 procent van het totale bomenbestand mag van dezelfde soort zijn, maximaal 20 procent mag van hetzelfde geslacht zijn, maximaal 30 procent mag van dezelfde familie zijn (zie hoofdstuk 4, update leidraad 2019). Maar omvormen naar wat? Ebben laat tijdens zijn rondrit zien dat er voldoende keus is uit diverse soorten. De heilige graal werd ook deze dag niet gevonden. Er werd wel een goed gevulde wapenkast opengetrokken, waardoor je als boombeheerder dit jaar zeker niet munitieloos de strijd hoeft aan te gaan tegen de eikenprocessierups. Ronald Loch van de gemeente Rotterdam: ‘Wij gebruiken telefoondata om prioriteit te geven aan bepaalde gebieden. Waar veel activiteit is, komen veel mensen. Ook gebruiken wij de kaart van de strooiroutes. Verder zetten we soms gewoon gebieden af en manen mensen tot geduld. Kinderdagverblijven roepen vaak het hardst, maar ook zij moeten bij ons achter aansluiten.’

Be social

Scan of ga naar:

www.boomzorg.nl/article/32522/goed-bezochte-studiedag-eikenprocessierups-bezorgt-boombeheerder-munitie